

O Súdnom dvore Eurázijskej hospodárskej únie: postavenie, konanie a prínos

Mareček, L.*

MAREČEK, L.: O Súdnom dvore Eurázijskej hospodárskej únie: postavenie, konanie a prínos. *Právny obzor*, 104, 2021, č. 3, s. 247 – 264.

On the Court of the Eurasian Economic Union: its status, proceedings and contribution. The Court of Justice is the judicial body of the institutional system of the Eurasian Economic Union. The Union is a regional economic organisation that was founded in 2015. Its existence link to the existence of previous economic constellations in the region – the Eurasian Economic Community (2000), Eurasian Customs Union (2010) or Eurasian Economic Space (2013). Executive centre of the Union is Moscow. It consists of five states of which the Russian federation, economically speaking, is the most influential. In the Union, integration at the executive level plays a dominant role. About the Court of Justice, there may be concerns that its independence will be sufficiently ensured. The “reform” of 2015 does not solve the problem but only weakens its competences, e.g. removal of the preliminary ruling procedure. The decision-making activity of the Court of Justice is less intense than that of its counterpart in the European Union. From a qualitative point of view, in some moments we can see signs of his judicial activism. In principle, however, his decision-making activity does not yet lead to conclusions that we could call “ground-breaking.” In its work, it builds on its decision-making work before the Court of Justice of the Eurasian Community. It is possible to emphasize the formulation of the principle of direct application and the primacy of Union law or the principle of the concurrent primacy of the competence of the Union institutions in the event of their conflict with the competence of a national authority. The Court also formulated the autonomy of the Union law principle. Proceedings before the Court starts based on an initiative of a subject and can be divided into disputes and interpretations (which are consultative). Dispute proceedings must be preceded by an attempt to an out-of-court settlement. The active legitimate subjects are the Member States and the so-called business. At the level of the business entity, it is proving to be giving the individual wider access to transnational judicial protection than in EU conditions. The Union institutions do not have such a possibility. However, these have an impact on the Court’s work in terms of its control, creation or enforcement. This is mainly because the Court of Justice cannot overturn existing rules (regional, national) or authoritatively determine how its decisions are to be enforced.

Key words: *The Eurasian Economic Union, international integration, regionalism, international justice, economic integration*

1. Eurázijská hospodárska únia a jej právny poriadok

Prvé regionálne integračné snahy väčšieho a trvacejšieho druhu siahajú do obdobia po druhej svetovej vojne.¹ Jedno z prvých regionálnych integračných zoskupení vôbec

* Mgr. Lukáš Mareček, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.

¹ (...) dochádza k pevnejšiemu zmluvnému, ale aj inštitucionálnemu „uchopeniu“ regionalizmu až v povojnovom období a osobitne v druhej polovici 20. storočia (...) Uvedené platí predovšetkým pre regionálne hospodárske a obchodné zoskupenia ako EHS, EFTA, RVHP (...) KLUČKA, J. a kol. *Regionalizmus a jeho prínos pre všeobecné medzinárodné právo*. Košice : UPJŠ, 2015, s. 22.

vzniklo v Európe a stal sa z neho zatiaľ najúspešnejší integračný projekt v dejinách ľudstva. Tvoril súčasť dôvodov pre doktrínálny obrat v oblasti skúmania medzinárodných vzťahov (vznik školy tzv. *neoliberálneho inštitucionalizmu*).² V tomto zmysle aj inšpiruje integráciu v iných oblastiach sveta. A takto inšpiroval aj vznik integrácie v podobe Eurázijskej hospodárskej únie (tiež aj len Eurázijská únia alebo Únia).³

Eurázijská hospodárska únia je regionálne hospodárske zoskupenie s medzinárodnoprávnou subjektivitou. Vznikla v roku 2015 a nadväzuje na existenciu a fungovanie dovedejšej eurázijskej hospodárskej štruktúry – Eurázijské hospodárske spoločenstvo, ktoré vzniklo v roku 2000 (tiež aj len Spoločenstvo) a na Eurázijskú colnú úniu (2010) či Eurázijský hospodársky priestor (2013). Výkonným centrom Eurázijskej únie je Moskva (sídlo komisie). Aktuálne v sebe združuje päť členských štátov v rámci ktorých z hľadiska ekonomickej sily jednoznačne dominuje Ruská federácia.

Naším cieľom je skúmať povahu a prínos Súdneho dvora Eurázijskej únie. Snažíme sa určiť mieru súdnej aktivity a súdneho aktivizmu – čo sú foneticky podobné, ale sémanticky zásadne odlišné pojmy – tohto regionálneho súdneho orgánu, s cieľom určiť, či ide o orgán s ambíciou pôsobiť ako motor eurázijskej integrácie formulujúci odvážne právne závery, podobne ako jeho náprotivok z Európskej únie.

Na účely toho je potrebné preskúmať jeho judikatúru, vylúčiť rozhodnutia a časti rozhodnutí, ktoré nejdú do samotnej podstaty práva Únie a zamerať sa na tie, ktoré nám, *mutatis mutandis*, hovoria o všeobecných princípoch, ktoré idú nad rámec dikcie zmlúv a iných prameňov práva Eurázijskej únie. Na druhej strane však analýza týchto častí rozhodnutí môže predstavovať zaujímavý predmet skúmania pre vedné disciplíny, ktorých predmetom skúmania sú iné (pod)odvetvia práva (daňové, colné, hospodárske, športové a pod.).⁴

² Bližšie napr. Reus-Smit, Ch. – Sindal, D. *The Oxford Handbook of International Relations*. New York : Oxford University Press, 2008, s. 201 – 217.

³ Terminologická poznámka: Евразийский, Evrazijskij – je potrebné prekladať ako „eurázijský“ a nie chybné ako „euroázijský“; Экономический, Ľkonomičeskij – je možné preložiť ako „ekonomický“ ale aj ako „hospodársky“; Союз, Soúz – je možné preložiť ako „zväz“ ale aj ako „únia“. Teda správny preklad je aj Eurázijský ekonomický zväz a rovnako aj Eurázijská hospodárska únia. Vzhľadom k tomu, že v kontexte post-sovietskeho sveta preklad slova „Soúz“ ako zväz nám asociuje Sovietsky zväz a vzhľadom na podobnosť tohto zoskupenia skôr s EHS (nadnárodná organizácia) než so ZSSR (federatívny štát), tak sa ukazuje ako vhodnejší preklad „hospodárska únia“.

⁴ Pre ďalšie štúdium je možné odporučiť aj literatúru v tomto článku nepoužitú napr. KARLIUK, M. The disintegration of the judiciary within Eurasian integration. In *Review of Central and East European Law*, Vol. 44, No. 3 (2019), s. 406 – 435; ENTIN, K. – PIRKER, B. The Early Case Law of the EA EU Court: On the Road to Luxembourg? In: *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. Vol. 25, No. 3 (2018), s. 266 – 287; ROVNOV, Y. – SPORYSHEVA, N. The Court of the Eurasian Economic Union: Some Initial Jurisprudence In *Torgovaja politika*. Vol. 16, No. 4 (2018), s. 38 – 81; ENTIN, K. – PIRKER, B. The Free Movement of Persons in the Eurasian Economic Union: from Civis Eurasiaticus to Homo Oeconomicus. In: KOCHENOV, D. – CAMBIEN, N. – MUIR, E. (eds.) *European Citizenship under Stress: Social Justice, Brexit and Other Challenges*, Brill Nijhoff, 2020 (v tlači); YELISEYEU, A. The Eurasian Economic Union: Expectations, Challenges, and Achievements. Dostupné online: <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep21473.pdf>; PIMENOVA, O. Legal integration in the European Union and the Eurasian Economic Union: Comparative analysis In: *International Organisations Research Journal*, Vol. 14, No. 1 (2019), s. 76-93; ISKAKOVA, Z. T. et al. Correlation between the jurisdiction of the court of the EAEU and the jurisdiction of international judicial institutions. In:

Ako sme zmienili, Eurázijská únia vznikla *1. 1. 2015* a plynule nadväzuje na dovtedy existujúce Spoločenstvo a integruje v sebe Eurázijský hospodársky priestor, ako aj Colnú úniu. Všetky medzinárodné zmluvy, ktoré prijalo Spoločenstvo, ako aj rozhodnutia Komisie Spoločenstva sa napriek jeho zániku *považujú za platné*,⁵ čiže Eurázijská únia vstupuje do medzinárodnoprávných vzťahov ako právny nástupca Spoločenstva..

Medzi orgány Únie patria:

a) *Najvyššia eurázijská hospodárska rada* (Высший Евразийский экономический совет, Высший Евразийский экономический совет⁶ tiež len Najvyššia rada), čo je najvyšší politický orgán Únie na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád;⁷

b) *Eurázijská medzivládna rada* (Евразийский межправительственный совет, Евразийский межправительственный совет), ktorá pozostáva z podpredsedov vlád a dohliada nad integračnými procesmi, vykonáva všeobecné riadenie Únie, napr. prostredníctvom vydávania pokynov Komisii či nahrádzania rozhodnutí Komisie vo veciach, v ktorých nevedela rozhodnúť. Taktiež dohliada (osobitne v rovine finančnej) jej činnosť a vykonáva ďalšie činnosti v zmysle Zmluvy;

c) *Eurázijská hospodárska komisia* (Евразийская экономическая комиссия, Евразийская экономическая комиссия, tiež len „Komisia“), je nadnárodný výkonný orgán Únie; a napokon

d) *Súdny dvor Eurázijskej hospodárskej únie* (Суд Евразийского экономического союза, Суд Евразийского экономического союза, tiež len Súdny dvor).⁸

Prebiehajú aj diskusie o zriadení ďalšieho orgánu Únie, ktorým by mal byť *Eurázijský parlament*. Dosiaľ k jeho vzniku nedošlo a tak Únia nemá žiaden orgán, ktorý by vznikol z priamej voľby. Práve naopak, v porovnaní s jeho predchodcom došlo k zníženiu vplyvu parlamentnej moci, keďže Spoločenstvo malo vo svojom inštitucionálnom systéme zahrnutých aj reprezentantov vyslaných jednotlivými národnými parlamentami

Journal of Advanced Research in Law and Economics, Vol: 9, No. 3 (2018), s. 965 – 970; ROSANO, A. Wrong way to direct effect?: Case note on the advisory opinion of the court of the Eurasian Economic Union delivered on 4 April 2017 at the request of the Republic of Belarus In: *Legal Issues of Economic Integration*, Vol: 45, No. 2, s. 211–219; VINOKUROV, E. *Introduction to the eurAsian economic union*. Petrohrad : Centre for Integration Studies, Eurasian Development Bank, 2018, 211 s; ako aj oficiálne webové sídlo Súdneho dvora <http://courteurasian.org/>.

⁵ Blížšie sekcia VI, ods. 2 a 5 № CE-1-2/2-15-KC (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-KC (individual entrepreneur Tarasik) a sekcia IV, § 8.1 ods. 14 № CE-1-2/2-15-АП (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-AP (individual entrepreneur Tarasik). Ak ku dnu vzniku Únie už nadobudli platnosť (действующий, действуйший) a neodporujú Zmluve – § 3 ods. 1 № CE-2-1/2-18-БК, CE-2-1/2-18-БК (Ministry of Justice of the Republic of Belarus). Blížšie k podmienkam pozri čl. 99 a nasl. Zmluvy.

⁶ Azbuka je v článku prepísaná do latiniky v zmysle normy ISO 9. V prípade citovania rozhodnutí je použitý prepis názvu do angličtiny tak, ako je to uvedené na webovom sídle Súdneho dvora.

⁷ Do tohto orgánu vysielajú všetky štáty prezidenta s výnimkou Arménska, ktorého do neho vysielajú predsedu vlády, vzhľadom na to, že Arménska republika nie je prezidentského typu.

⁸ Terminologická poznámka: slovo „суд, sud“ je možné preložiť do slovenčiny jednoducho ako „súd“. Avšak v medzinárodnoprávnom kontexte sa zvykne slovo „court“ prekladať ako „súdny dvor“ a nie ako „súd“. Pričom ruský jazyk nerozlišuje „судный dvor“ a „суд“ – porovnaj napr. preklad International Court of Justice ako Международный суд, Meždunarodnyj sud či Court of Justice of the European Union ako Суд Европейского союза, Sud Evropejskego soúza. Preto, keďže nejde o vnútroštátny súdny orgán, volíme preklad slova ako Súdny dvor.

(Medziparlamentné zhromaždenie Spoločenstva) – práve tento orgán predtým volil sudcov Súdneho dvora Spoločenstva na návrh Medzištátnej rady Spoločenstva. Dnes je táto kompetencia len na úrovni hláv štátov, bez predpokladanej začlenenia národných parlamentov do tohto procesu. Aj v tomto môžeme vidieť špecifikum eurázijskej integrácie, ktorá na rozdiel od EÚ je postavená na silnej pozícii výkonnej moci a nie na posilňovaní parlamentarizmu, či už prostredníctvom priamej voľby do orgánov nadnárodnej organizácie (EP EÚ) alebo cez zapojenie národných parlamentov.

Eurázijská únia je medzinárodným integračným zoskupením predovšetkým a typicky ekonomického charakteru. Samotné štáty to vyjadrili v *Zmluve o Eurázijskej hospodárskej únii* (ďalej len *Zmluva*). Táto Zmluva tvorí základ tzv. *primárneho práva Únie*, do ktorého patria aj medzinárodné zmluvy uzatvorené v rámci Únie a medzinárodné zmluvy uzatvorené Úniou s tretími stranami. Na jeho základe a v jeho medziach sa následne vytvára sekundárne právo Únie, ktoré je tvorené rozhodnutiami jeho orgánov, t. j. Najvyššej rady, Komisie a Medzivládnej rady.⁹

V záujme integrácie tak členské štáty preniesli svoje regulačné právomoci na nadnárodnú úroveň, aby mohli vzniknúť zjednotené (uniformované) právne normy platné pre všetky členské štáty – a to v rámci zmluvne vymedzenom rozsahu a hraniciach.¹⁰ S úmyslom naplnenia definovaných cieľov¹¹ členské štáty vybavili Úniu právomocami a zaviazali sa vyvírať vhodné podmienky pre ich naplnenie. Oblasti (politiky), v ktorých pôsobí Únia, nie sú rovnaké, ale je ich možné deliť na oblasť „spoločnú“, „koordinovanú“ a „zdieľanú“,¹² pričom práve v prvej (spoločnej) sa predpokladá najvyššia inherencia Únie v podobe existencie unifikácie príslušnej legislatívy a presunu kompetencií členskými štátmi do rámca pôsobnosti nadnárodných orgánov.¹³

Vo vzťahu k nadnárodným právnym aktom Únie sa formulovalo pravidlo o ich *priamej aplikovateľnosti* – Komisia Únie v rámci svojich právomoci môže prijímať právne akty regulačného typu, ktoré tvoria súčasť práva Únie a sú priamo aplikovateľné.¹⁴ Predpokladom je, že norma je dostatočne určitá a presná, a tak nevyžaduje pre svoju aplikáciu implementáciu do vnútroštátneho právneho poriadku.¹⁵ Len pripomíname, že na úrovni práva EÚ (ES) práve uznanie priamej aplikovateľnosti (resp. priameho účinku) právnych aktov EÚ (ES) vo veci *Van Gend en Loos* (1963)¹⁶ bolo zásadným bodom vo vývoji nadnárodného charakteru (západo)európskej integrácie.

⁹ DIYACHENKO, E. – ENTIN, K. The Court of the Eurasian Economic Union: Challenges and Perspectives In: *Russian Law Journal*. Vol. 5, No. 2 (2017), s. 56.

¹⁰ § 2 ods. 2 № CE-2-1/2-18-БК, CE-2-1/2-18-БК (Ministry of Justice of the Republic of Belarus).

¹¹ Čl. 4 Zmluvy.

¹² Čl. 2 Zmluvy.

¹³ Pozri aj § 1 ods. 7, 11, 14 о разъяснении по заявлению Министерства юстиции Республики Беларусь № CE-2-1/1-17-БК, No. CE-2-1/1-17-БК (clarification upon the request of the Ministry of Justice of the Republic of Belarus).

¹⁴ § 5 ods. 6 CE-2-1/2-18-БК, CE-2-1/2-18-БК (Ministry of Justice of the Republic of Belarus).

¹⁵ Časť III § 2 ods. 9 о разъяснении по заявлению Евразийской экономической комиссии № CE-2-2/5-18-БК, on the clarification on the application filed by the Eurasian Economic Commission No.CE-2-2/5-18-БК.

¹⁶ Case 26/62, NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen [1963], ECLI:EU:C:1963:1.

Problém sa však vo vzťahu k Súdnu dvoru Únie môže javiť v tom, že a) priama účinnosť Únieho aquis bola formulovaná v poradnom posudku, ktorý má len konzultatívny charakter, b) posudok nebol Súdny dvorom prijatý jednomyselne a c) postoj členských štátov nie je naklonený priamej aplikovateľnosti nadnárodných či medzinárodných noriem v prípade, ak nie sú v súlade s vnútroštátnym právom. Uvádzame to vo svetle recentnej judikatúry Najvyššieho súdu Ruskej federácie, ktorou (dovoľme si polemizovať) Ruská federácia obnovila *čiasťoný monizmus medzinárodného práva s primátom vnútroštátneho práva*,¹⁷ ktorý bol už považovaný za prekonaný.¹⁸ A to napriek tomu, že spomedzi postsovietskych štátov sa práve Ústava Ruskej federácie sa považuje za najviac naklonenú medzinárodnému právu.¹⁹

V inej veci Súdny dvor konštatoval, že ak ide o oblasť, ktorá bola orgánu Únie zverená členskými štátmi, tak jeho právomoc vydať právny akt regulačného typu (normatívny právny akt) je na diskrecii orgánu Únie a nezávisí od toho, či v danej oblasti existuje alebo neexistuje predchádzajúca právna úprava na vnútroštátnej úrovni.²⁰ Čo jeho diskreciu obmedzuje, je *princíp špeciality*, ktorý znamená, že jednak (ako sme sa už zmienili) orgány Únie, resp. Únia ako taká disponuje iba právomocami, ktoré jej zverili členské štáty (nemá všeobecné právomoci) a aj tie právomoci, ktoré jej boli zverené, musia byť vykonávané v súlade s cieľmi Únie.²¹

V nadväznosti na princíp priamej aplikovateľnosti sa vo vzťahu k právu Únie uplatňuje aj *princíp prednosti práva Únie*, ktorý znamená, že v prípade kolízie vnútroštátnej právnej normy a právnej normy Únieho práva, tak „Únieová právna norma“ má prednosť. Súdny dvor judikoval, že v prípade, ak právne normy nie sú v rozpore a subjekt konal v rozpore tak s normou únieového, ako aj vnútroštátneho práva, tak prichádza do úvahy iba zodpovednosť podľa únieového práva a zodpovednosť podľa vnútroštátneho práva je vylúčená.²² Aj keď Súdny dvor hovorí o vylúčení zodpovednosti (... и исключает ответственность по национальному законодательству,

¹⁷ Podľa čl. 15 Ústavy Ruskej federácie medzinárodné zmluvy (ústava neuvádza aké) tvoria „integrálnu súčasť vnútroštátneho právneho poriadku“ pričom Ústavný súd Ruskej federácie konštatoval, že môže posudzovať, či sú v súlade s ústavou – a to napriek tomu, že Ústava v tom istom článku uvádza, že medzinárodné právo má byť aplikované prednostne. Preto som toho názoru, že ide monizmus (medzinárodné zmluvy predstavujú integrálnu súčasť ruského právneho systému) s čiastočnou prednosťou vnútroštátneho práva (v prípade rozporu s ústavnou normou má prednosť táto dotknutá vnútroštátna norma) – v danom prípade mala mať prednosť ústavná norma pred Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv napriek pre Rusko zaväzujúci výklad podaný v rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva. Bližšie k rozhodnutiu Ústavného súdu Ruskej federácie napr. Kleimenov, I. Judgment of the Constitutional Court of the Russian Federation no 12-P/2016: Refusal to execute judgments of ECHR or the search for compromise between Russian and international law? In *Questions of International Law*. Vol. 32 (2016), s. 19 – 39.

¹⁸ KLUČKA, J. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. s. 91.

¹⁹ DRAGNEVA, R. The Eurasian Economic Union: balancing sovereignty and integration In PETROV, R. – ELSUWEGE, P. *Post-Soviet Constitutions and Challenges of Regional Integration: Adapting to European and Eurasian integration projects*. Abingdon: Routledge, 2017 (publikácia nemá číslovanie strán). Bližšie k vzťahu ruského práva a práva Únie pozri napr. KARLIUK, M. Russian Legal Order and the Legal Order of the Eurasian Economic Union: An Uneasy Relationship. In *Russian Law Journal*. Vol. 5 No. 2 (2017), s. 33 – 52.

²⁰ § 5 ods. 2 № CE-1-2/8-19-АП-1 (ЗА «Санofi-Авентис Восток»).

²¹ Sekcia IV § 3 ods. 8 № CE-2-2/5-19-БК.

²² Sekcia III § 1 ods. 3, 6; § 5 ods. 2.

... i isklúčaet otvetstvennost' po nacional'nomu zakonodatel'stvu), čo je hmotnoprávny pojem, z jeho argumentácie vyplýva, že problém, ktorý riešil, bola skôr kolízia súbežných právomocí vnútroštátneho a Únievého orgánu (Komisie), ktorý Súdny dvor rieši v prospech Únievého orgánu²³ – Súdny dvor tak uplatňuje princíp konkurenčnej priority nadnárodného orgánu, čo je skôr otázka procesnoprávna.

Najnižšie miera inherencie Únie je v prípade koordinovanej politiky, kde sa predpokladá „iba“ spolupráca štátov na základe všeobecných prístupov schválených v rámci Únie, či už zo strany orgánov Únie, alebo samotnými členskými štátmi. Zdieľaná politika predpokladá postupnú harmonizáciu prijatú zo strany členských štátov samotných, hoci na základe rozhodnutí orgánov Únie.²⁴

Právny systém Únie pritom predstavuje „jednotný systém“, ktorý je autonómny od vnútroštátnych právnych poriadkov. V prípade, ak v danom odvetví práva Únie neexistujú osobitné pravidlá, ktoré by vykladali sporný pojem, tak je ho potrebné vyložiť v súlade s jeho obvyklým významom, ktorý má v rámci práva Únie. Iba v prípade, ak neexistujú príslušné pravidlá na úrovni Únievého práva, je možné pojem vykladať s odkazom na vnútroštátne právo.²⁵

2. Všeobecná charakteristika Súdneho dvora

Základom samotnej existencie a pôsobenie Súdneho dvora je Zmluva, ktorá ako jeden zo svojich orgánov v čl. 8 ods. 1 uvádza Súdny dvor. Jeho postavenie, zloženie, jurisdikcia a ďalšie otázky s ním spojené sú bližšie upravené v Štatúte Súdneho dvora, ktorý tvorí prílohu Zmluvy o Eurázijskej hospodárskej únii (ďalej len Štatút). V konaní postupuje podľa Pravidiel konania Súdneho dvora. Úradným jazykom všetkých orgánov Únie je *ruština*.²⁶

Vo svojej činnosti nadväzuje na svojho predchodcu – Súdny dvor Spoločenstva (pôsobiaci do roku 2014), ktorého rozhodnutia považuje naďalej za platné a rešpektuje ich v zmysle zásady *stare decisis*.²⁷ V porovnaní je možné považovať jeho právomoci za oklieštené a poznačené právnym pozitivizmom panujúcim v post-sovietskych štátoch, ktoré tak nie sú naklonené súdnemu aktivizmu.²⁸ Azda boli členské štáty aj „poučené“ pokusmi o sudcovskú tvorbu práva jeho predchodcom,²⁹ ktorý vyslovil hneď vo svojom

²³ Sekcia III § 5 – 7. о разъяснении по заявлению Национальной палаты предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен» № CE-2-1/2-19-БК, (prepis do angl. nebol zverejnený k 18.08.2020).

²⁴ Sekcia IV 1 § 4 о разъяснении по заявлению Министерства транспорта и дорог Кыргызской Республики № CE-2-1/2-17-БК, No. CE-2-1/2-17-БК (clarification upon the request of the Ministry of Transport and Roads of the Kyrgyz Republic).

²⁵ Sekcia V § 5 ods. 5.5. № CE-1-2/6-19-АП (ООО «Шиптрейд»), (prepis do angl. nebol zverejnený k 18.08.2020).

²⁶ Čl. 110 ods. 1 Štatútu.

²⁷ Odsek 10 časti „Применимое право, Primenimoe pravo/Legal Context“ № CE-1-2/2-16-KC (ЗАО «Дженерал Фрейт»), No. CE-1-2/2-16-KC (General Freight CJSC).

²⁸ DRAGNEVA, R. The Eurasian Economic Union: balancing sovereignty and integration In PETROV, R. – ELSUWEGE, P. *Post-Soviet Constitutions and Challenges of Regional Integration: Adapting to European and Eurasian integration projects*. Abingdon : Routledge, 2017 (publikácia nemá číslovanie strán).

²⁹ Porovnaj aj § 102 Štatútu.

prvom rozhodnutí, že jeho rozhodnutia majú všeobecnú záväznosť (platia *erga omnes*),³⁰ tým tak Súdny dvor dopláca na príliš ambiciózne aspirácie svojho predchodcu. Napokon spomeňme, že pri svojom rozhodovaní považuje za vhodné prihliadať aj na právne názory a ustálenú judikatúru (case-law) iných súdnych orgánov, ak ich považuje za „presvedčivé“.³¹

Súdny dvor je vytvorený ako stály súdny orgán so sídlom v Minsku.³² Dvoch sudcov z každého členského štátu vymenúva na základe ich odporúčania Najvyššia rada³³ na deväťročné funkčné obdobie.³⁴ O ich odvolaní rozhoduje Najvyššia rada na návrh samotného sudcu, Súdneho dvora alebo členského štátu, ktorý na Súdnom dvore reprezentuje,³⁵ čo viacerí autori vnímajú ako možné *ohrozenie ich nezávislosti*.³⁶ Najvyššia rada tiež rozhoduje aj o odňatí ich imunit (ktoré sú poňaté široko a nevzťahujú sa len na činy súvisiace s výkonom funkcie sudcu), pričom pri tomto rozhodovaní nie je limitovaná žiadnymi právom definovanými hranicami.³⁷

Sudcovia sa následne organizujú do *Veľkého kolégia Súdu, Kolégia Súdu a Odvolacieho senátu Súdu*.³⁸ Veľké kolégium sa skladá zo všetkých sudcov Súdneho dvora a rozhoduje o žiadosiach členských štátov, všeobecne o podaní výkladu a o procesných otázkach, kde to predpokladajú Pravidlá konania.³⁹ Kolégium rozhoduje o žiadosiach podnikateľských subjektov a skladá sa z aspoň jedného sudcu z každého členského štátu. Od-

³⁰ „The Court argued already in its first case that its decisions: (a) have effect not only as between the parties, but also as regards all other parties (*erga omnes*); (b) are “subject to strict execution”; and (c) “any act or action aimed at their non-execution or improper execution are null and void” Bližšie KEMBAYEV, Z. The Court of the Eurasian Economic Union: An Adequate Body for Facilitating Eurasian Integration? In: *Review of Central and East European Law*, 41 (2016), s. 351-352. Hoci podľa názoru iných cesta k všeobecnej záväznosti rozhodnutí Súdneho dvora Únie nie je zahatená, nakoľko §§ 99-100 Štatútu neobsahujú formuláciu, že súdne rozhodnutie je záväzné „iba“ pre sporové strany Bližšie DIYACHENKO, E. – ENTIN, K. The Court of the Eurasian Economic Union: Challenges and Perspectives In *Russian Law Journal*. Vol. 5, No. 2 (2017), s. 54-55.

³¹ Sekcia VII, § 2 ods. 12 № CE-1-2/2-15-KC (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-KC (individual entrepreneur Tarasik) a sekcia IV, § 8.3 ods. 9 № CE-1-2/2-15-АП (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-AP (individual entrepreneur Tarasik). Najčastejšie pôjde o rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie, ale aj Európskeho súdu pre ľudské práva, Orgánu pre riešenie sporov pri WTO, Medzinárodného súdneho dvora a i. Bližšie TOLSTYKH, V. Between a “Heavenly” Life and an “Earthy” Life: Jurisprudence of the Court of the EAEU from 2012–2019 In *Russian Law Journal*. Vol. 7, No. 3 (2019), s. 194 – 219.

³² Čl. 19 Zmluvy.

³³ Čl. 12 ods. 4 Zmluvy.

³⁴ § 7 – 8 Štatútu.

³⁵ § 13 Štatútu.

³⁶ Gennady M. D. The Economic Court of the Commonwealth of Independent States In *New York University Journal of International Law & Politics*, vol. 31, no. 4 (1999), s. 899; tiež aj KEMBAYEV, Z. The Court of the Eurasian Economic Union: An Adequate Body for Facilitating Eurasian Integration? In *Review of Central and East European Law*, 41 (2016), s. 347-348; tiež aj TOLSTYKH, V. Between a “Heavenly” Life and an “Earthy” Life: Jurisprudence of the Court of the EAEU from 2012–2019 In *Russian Law Journal*. Vol. 7, No. 3 (2019), s. 216 – 217.

³⁷ KEMBAYEV, Z. The Court of the Eurasian Economic Union: An Adequate Body for Facilitating Eurasian Integration? In: *Review of Central and East European Law*, 41 (2016), s. 348 – 349.

³⁸ Суд рассматривает дела в составе Большой коллегии Суда, Коллегии Суда и Апелляционной палаты Суда, Суд рассматривает дела в составе Большой коллегии Суда, Коллегии Суда и Апелляционной палаты Суда. § 70 Štatútu.

³⁹ Pravidlá konania Súdneho dvora Eurázijskej únie. Dostupné online: <http://courteurasian.org/doc-17053>.

volací senát rozhoduje o odvolania voči rozsudkom Kolégia⁴⁰ a skladá sa zo sudcov, ktorí nerozhodovali vo veci ako členovia Kolégia.⁴¹ Odvolanie voči rozhodnutiu Veľkého kolégia nie je prípustné.

Vzhľadom na širokú oblasť, ktorú pokrýva pôsobnosť Súdneho dvora, a niektoré špecifické otázky, ktoré prináša obchodovanie,⁴² mu pri rozhodovaní pomáha ad hoc tím troch expertov na danú otázku zo zoznamu expertov, ktorý predložili členské štáty a jeho zloženie podlieha potvrdeniu zo strany Súdneho dvora. *Expertný posudok* nie je záväzný (má odporúčací charakter) a obmedzuje sa na posúdenie skutkového stavu. S výnimkou vecí týkajúcich sa štátnej podpory poľnohospodárstva a priemyselných dotácií, kde expertný tím vo svojom posudku okrem posúdenia skutkového stavu podáva aj právne posúdenie k porušeniu príslušných pravidiel pri uplatňovaní prijatých opatrení. Ani v tejto časti však expertný posudok nie je pre Súdny dvor záväzný, hoci naň musí vo svojom rozhodnutí prihliadnuť, resp. ho musí zhodnotiť. *Záväzný* však pre Súdny dvor bude, ak pôjde o posúdenie porušenia alebo neporušenia príslušných pravidiel pri uplatňovaní vyrovnávacích opatrení.⁴³

Z administratívneho hľadiska je na čele Súdneho dvora predseda, ktorý má svojho zástupcu – štátneho príslušníka iného členského štátu než je štát, ktorého štátnym príslušníkom je predseda Súdneho dvora.⁴⁴ O splnení taxatívnych podmienok⁴⁵ pre odvolanie sudcu rozhoduje Najvyššia rada na návrh členského štátu, ktorý sudcu nominoval; Súdneho dvora alebo dotknutého sudcu samotného. Najvyššej rade sa Súdny dvor aj zodpovedá v zmysle povinnosti predkladať jej každoročne správu o svojej činnosti.⁴⁶

Pôsobnosť Súdneho dvora je možné rozdeliť do viacerých oblastí, ich spoločným znakom je však zabezpečenie jednotného uplatňovania medzinárodných pravidiel⁴⁷ a rozhodnutí orgánov Únie členskými štátmi a orgánmi Únie. Vo vzťahu k právnym aktom orgánov Únie judikoval, že orgány Únie vydávajú právne akty s rozličnou právnou povahou, účelom či právnym účinkom. Do jeho kompetencie spadajú len také právne akty, ktoré majú „normatívny charakter“, t. j. rozhodnutia (решения, решения) a naopak, *právne akty, ktoré*

⁴⁰ Odvolanie tak nebude prípustné voči rozhodnutiam Súdneho dvora iného druhu, ako je rozsudok (решение, решение), tzn. voči uzneseniu (постановление, postanovlenie). Pozri napr. № CE-1-2/3-16-KC (ООО «Производственное предприятие «Ремдизель»), No. CE-1-2/3-16-KC (Remdizel LLC).

⁴¹ § 70 – 81 Štatútu.

⁴² Т. j. вопросы предоставления промышленных субсидий, мер государственной поддержки сельского хозяйства, применения специальных защитных, антидемпинговых и компенсационных мер, вопросы предоставления промышленных субсидий, мер государственной поддержки сельского хозяйства, применения специальных защитных, антидемпинговых и компенсационных мер. Veci poskytovania priemyselných dotácií, opatrení štátnej podpory poľnohospodárstva a uplatňovania ochranných, antidumpingových a vyrovnávacích opatrení. § 82 Štatútu.

⁴³ § 82, 90 – 92 Štatútu.

⁴⁴ § 14 – 15 Štatútu.

⁴⁵ Ide o dôvody ako ukončenie funkčného obdobia, zdravotná nespôsobilosť, strata bezúhonnosti, zánik štátnej príslušnosti k členskému štátu a ďalšie dôvody uvedené v § 12 Štatútu.

⁴⁶ § 120 Štatútu.

⁴⁷ Medzinárodných zmlúv prijatých členskými štátmi navzájom, ako aj medzinárodných zmlúv prijatých Úniou s inými subjektmi medzinárodného práva, keďže Únia disponuje vlastnou medzinárodnoprávnou subjektivitou.

normatívny charakter nemajú (ako napr. odporúčania – рекомендации, rekomendacii), *netvorí súčasť práva Únie*, a tak nemôžu byť ani na Súdnom dvore napadnuté.⁴⁸

3. Konanie pred Súdny dvorom

Konanie pred Súdny dvorom je možné deliť podľa povahy rozhodnutia, ku ktorému smeruje, na sporové a posudkové. Výrazným rozdielom oproti svojmu predchodcovi je absencia tzv. *prejudiciálneho konania*, ktoré (zo skúseností z EÚ) môže predstavovať zásadný prostriedok na prehlbovanie integrácie zo strany súdneho orgánu regionálneho zoskupenia. Odstránenie prejudiciálneho konania, v spojitosti s ďalšími zmenami oproti systému Spoločenstva, je možné vnímať ako jednoznačný signál zo strany členských štátov, že si želajú mať proces integrácie plne v rukách na vládnej úrovni. Je to možné vidieť jednak na obmedzení kompetencií Súdneho dvora v prospech Najvyššej rady, ako aj na obmedzení inherencie národných parlamentov (pozri vyššie). Súdny dvor tak dopláca na (vzhľadom na euroázijský kontext) prehnaný pokus o proaktívny postup jeho predchodcu.⁴⁹

Takýto prístup je možné vnímať ako negatívny aj s ohľadom na záujem samotných štátov. Predpokladáme, že ak štáty sa rozhodujú vstupovať do regionálneho zoskupenia, tak majú záujem na jeho efektívnom fungovaní, ktoré spočíva (okrem iného) v ich vzájomnom zosúladovaní. Je možné stotožniť sa s Benkom, že pri interpretácii nadnárodných noriem vzniká reálne a značné riziko odlišnej interpretácie vnútroštátnymi orgánmi, a teda ich následnej rozdielnej aplikácie a pritom hlavným účelom práve prejudiciálneho konania „je prostredníctvom jednotného výkladu právnych pravidiel príslušnej medzinárodnej/nadnárodnej organizácie zabezpečiť ich jednotnú a efektívnu aplikáciu na území všetkých členských štátov (...) Konanie o prejudiciálnej otázke rovnako prispieva k zabezpečeniu jednoty právneho poriadku vytvoreného na medzinárodnej/nadnárodnej úrovni, jeho konzistentnosti (vnútornej nerozpornosti) a jeho autonómneho charakteru.“⁵⁰ Začlenenie prejudiciálneho konania môže prispieť k zníženiu negatívnych efektov tohto rizika. Jeho začlenenie pritom, po komparácii viacerých regionálnych súdnych systémov, nie je možné chápať ako mimoriadny nástroj.⁵¹

⁴⁸ Sekcia II, ods. 11. № CE-1-2/3-16-KC (OOO «Производственное предприятие «Ремдизель»), No. CE-1-2/3-16-KC (Remdizel LLC).

⁴⁹ Aj v jeho prípade (t. j. Súdneho dvora Eurázijského spoločenstva) však vykazoval odlišnosti od Súdneho dvora EÚ a síce – a) prejudiciálnu otázku mohol položiť len najvyšší súdny orgán, b) vyžadovalo sa, aby v prejednávanej (vnútroštátnej) spore odpoveď na prejudiciálnu otázku by mohla „zásadne ovplyvniť“ rozhodnutie vo veci a c) rozhodnutie o prejudiciálnej otázke nebolo právne záväzné (malo formu posudku, odporúčania) dokonca ani pri dotknutí vnútroštátny súd. Bližšie KEMBAYEV, Z. The Court of the Eurasian Economic Union: An Adequate Body for Facilitating Eurasian Integration? In *Review of Central and East European Law*, 41 (2016), s. 357 – 360.

⁵⁰ BENKO, R. Konanie o prejudiciálnej otázke pred medzinárodnými regionálnymi súdmi In KLUČKA, J. a kol. *Miesto a význam regionálnych súdnych orgánov v kontexte súčasného regionalizmu*. Košice : ŠafárikPress, 2018, 97.

⁵¹ Môžeme sa s ňou stretnúť u Súdneho dvora Kartagínskej dohody, Karibského súdneho dvora atď. Bližšie BENKO, R.: Konanie o prejudiciálnej otázke pred medzinárodnými regionálnymi súdmi In KLUČKA, J. a kol. *Miesto a význam regionálnych súdnych orgánov v kontexte súčasného regionalizmu*. Košice : ŠafárikPress, 2018, 110 a nasl.

3.1. Sporové konanie

Sporové konanie pred Súdnyim dvorom sa začína:

- 1) na žiadosť členského štátu, a to vo veci
 - a) súladu medzinárodnej zmluvy v rámci Únie alebo jej ustanovení so Zmluvou;
 - b) (ne)dodržania záväzku iného členského štátu vyplývajúceho zo Zmluvy, medzinárodných zmlúv alebo z rozhodnutí orgánov Únie;
 - c) súladu rozhodnutia Eurázijskej ekonomickej komisie, alebo jeho ustanovení so Zmluvou, medzinárodnými zmluvami v rámci Únie alebo s rozhodnutiami orgánov Únie;
 - d) napadnutia konania alebo nekonania Komisie;
- 2) na žiadosť podnikateľského subjektu,⁵² vo veci
 - a) súladu rozhodnutia Komisie alebo jeho ustanovení, ktoré priamo ovplyvňujú práva a oprávnené záujmy podnikateľského subjektu v oblasti podnikania alebo iných ekonomických aktivít so Zmluvou, medzinárodnými zmluvami v rámci Únie, ak takéto rozhodnutie predstavuje porušenie akéhokoľvek práva alebo oprávneného záujmu podnikateľského subjektu vyplývajúceho zo Zmluvy alebo z medzinárodných zmlúv v rámci Únie. Podnikateľský subjekt získava aktívnu legitímáciu iba v prípade, ak napadnuté rozhodnutie Komisie reguluje (dovoz, nakladanie a pod.) tovary alebo oblasti, ktoré majú súvis s jeho podnikateľskou činnosťou;⁵³
 - b) napadnutia konania alebo nekonania Komisie, ak takéto konanie alebo nekonanie predstavuje porušenie akéhokoľvek práva alebo oprávneného záujmu podnikateľského subjektu vyplývajúceho zo Zmluvy alebo z medzinárodných zmlúv v rámci Únie.

3.1.1. Sporové konanie – členské štáty

Členské štáty môžu v zmysle § 40 Štatútu Súdneho dvora rozhodnúť o rozšírení pôsobnosti Súdneho dvora aj na riešenie akýchkoľvek iných sporov, ktorých riešenie Súdnyim dvorom výslovne predpokladá Zmluva, medzinárodné zmluvy v rámci Únie, medzinárodné zmluvy Únie s tretím stranami alebo medzinárodné zmluvy, ktoré uzatvorili členské štáty navzájom.

Súdny dvor vo vzťahu k medzinárodným zmluvám, ktoré uzatvorili členské štáty navzájom a nie sú medzinárodnými zmluvami v rámci Únie ani medzinárodnou zmluvou Únie s tretou stranou rozhodol, že budú uplatniteľné popri Úniovom práve, ak (kumulatívne) a) sú všetky členské štáty Únie stranami takejto medzinárodnej zmluvy a b) rámec

⁵² Tzv. podnikateľským alebo hospodárskym subjektom (хозяйствующий субъект) sa v zmysle § 39 Štatútu Súdneho dvora rozumie právnická osoba registrovaná v súlade s právnym poriadkom členského štátu alebo tretieho štátu alebo fyzická osoba registrovaná ako fyzická osoba – podnikateľ v súlade s právnym poriadkom členského štátu alebo tretieho štátu.

⁵³ № CE-3/2-15-KC (ЗАО «КАПРИ»), CE-3/2-15-KC (KAPRI CJSC). V danom prípade bolo rozhodnutie pre podnikateľský subjekt nepriaznivé, naproti tomu potvrdil spojitost' v № CE-1-2/1-16-KC и № CE-1-2/1-16-АП (ООО «Севлад»), No. CE-1-2/1-16-KC and No. CE-1-2/1-16-AP (Sevlat LLC).

medzinárodnej zmluvy spadá do oblasti spoločnej politiky Únie (ako je napr. spoločná colná politika a pod., naopak, nespadá tam daňová politika, napr. v oblasti DPH⁵⁴). V takom prípade právne normy a ich výklad podaný orgánmi vytvorenými na základe takejto medzinárodnej zmluvy môžu byť použité aj pri výklade pravidiel platných v rámci Únie.⁵⁵

Samotnému konaniu musí predchádzať pokus o mimosúdne vyriešenie veci, ktoré spočíva v predložení spornej veci dotknutému členskému štátu, prípadne Komisii. Prednosť mimosúdneho riešenia veci je Súdnym dvorom chápaná v zmysle ktorý obmedzuje prístup na súd. Totiž ak aktuálne prebiehajú mimosúdne rokovania o riešení sporu, tak nie je možné zároveň riešiť spor aj súdnou cestou. Tým Súdny dvor zvolil prístup odlišný od toho, ktorý poznáme napríklad u Medzinárodného súdneho dvora.⁵⁶

3.1.2. Sporové konanie – podnikateľské subjekty

Z doterajšej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora vyplýva, že možnosť obrátiť sa so svojím sporom na Súdny dvor skoro výlučne využívajú práve podnikateľské subjekty. Za roky 2015 – 2019 boli Súdnym dvorom rozhodnuté iba dva sporové konania iniciované štátom, zvyšných osemnásť bolo rozhodnutých v konaniach začatých na základe žiadosti podnikateľského subjektu – z toho v dvoch prípadoch bolo rozhodnuté (aspoň z časti) v prospech sťažovateľa.⁵⁷ Konanie sa často končí stiahnutím žiadosti pred vydaním rozhodnutia vo veci, čo má za následok zastavenie konania Súdnym dvorom.

Aktívne legitimovaný subjekt (podnikateľský subjekt) je povinný preukázať súvislosť medzi konaním alebo nekonaním Komisie a jeho právom či oprávneným záujmom. Za nekonanie Komisie Súdny dvor považuje nekonanie, ale aj nesprávne konanie zo strany nadnárodného orgánu v oblastiach mu zverených podľa Úniového práva, osobitne nevybavenie žiadosti zo strany podnikateľského subjektu, hoci aj len z časti, ak žiadosť podnikateľského subjektu spadá do jeho právomocí. Rozhodnutie orgánu vo veci nekonať môže byť napadnuté, ak žiadosť vytvára jeho priamu povinnosť, t. j. povinnosť, ktorá nemôže byť delegovaná na iný orgán. Táto povinnosť vyplýva zo všeobecných zásad a pravidiel medzinárodného práva, ako aj z rozhodnutí orgánov integračného zoskupenia.⁵⁸

⁵⁴ § 7.3 ods. 4, 9, 10 № CE-1-2/1-16-AP (ООО «Севлад»), No. CE-1-2/1-16-AP (Sevlad LLC).

⁵⁵ § 5.1.1. ods. 11, 13-15 a § 5.1.3. ods. 1-2 № CE-1-2/2-16-AP (ЗАО «Дженерал Фрейт»), No. CE-1-2/2-16-AP (General Freight CJSC).

⁵⁶ „Skutočnosť, že rokovania aktívne prebiehajú počas konania nie je z právneho hľadiska žiadnou prekážkou pre výkon súdnej funkcie Súdnym dvorom“ § 29 Aegean Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1978, s. 12. TOLSTYKH, V. Between a “Heavenly” Life and an “Earthly” Life: Jurisprudence of the Court of the EAEU from 2012–2019 In *Russian Law Journal*. Vol. 7, No. 3 (2019), s. 210.

⁵⁷ Tolstych uvádza, že dôvodom je oportunistický prístup Súdneho dvora, ktorý si je vedomý svojej slabšej pozície v inštitucionálnom systéme Únie. Preto hľadá spojenca v Komisii, ktorého rozhodnutia spravdla potvrdzuje, čím sa ale stavia chrbtom podnikateľskej komunite a tým sa sám stáva zbytočným. TOLSTYKH, V. Between a “Heavenly” Life and an “Earthly” Life: Jurisprudence of the Court of the EAEU from 2012–2019 In *Russian Law Journal*. Vol. 7, No. 3 (2019), s. 218 – 219.

⁵⁸ Sekcia VII, § 2 ods. 11,12 № CE-1-2/2-15-KC (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-KC (individual entrepreneur Tarasik) a sekcia IV, § 8.3 ods. 8 a § 8.5 ods. 18 № CE-1-2/2-15-AP (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-AP (individual entrepreneur Tarasik).

Z rozhodovacej činnosti Súdneho dvora vyplýva, že podnikateľské subjekty sa obracajú na Súdny dvor so sťažnosťami na riadny výkon monitorovacej pôsobnosti Komisie Únie.⁵⁹ Povinnosť vykonávať kontrolu implementácie záväzkov vyplývajúcich zo únievého práva je povinnosťou Komisie, ktorú je povinná vykonávať priebežne a z vlastnej iniciatívy (ex offo) – nemá čakať na podanie návrhu zo strany dotknutého či iného subjektu. Pri svojej kontrolnej činnosti sa nemôže obmedziť len na kontrolu implementácie záväzkov na legislatívnej úrovni, ale súčasťou kontroly má byť aj skúmanie ich výkonu.⁶⁰

Je nesporné, že kontrola riadnej implementácie záväzkov členskými štátmi je legitímnym záujmom podnikateľských subjektov.⁶¹ Avšak len poukázanie na všeobecnú povinnosť Komisie dohľadu nad riadnym plnením zmluvných záväzkov zo strany členských štátov sa ukazuje ako nedostatočné pre vyvodenie zodpovednosti voči Komisii za porušenie medzinárodnoprávnej povinnosti členským štátom.⁶² Pre vznik povinnosti konať nepostačuje len skutočnosť, že záležitosť spadá do právomoci príslušného orgánu, ale je nevyhnutné, aby žiadosť adresovaná orgánu bola podnikateľským subjektom aj náležite odôvodnená, resp. podložená.⁶³ Ako sme sa zmienili, Komisia nie je ani bez ďalšieho povinná vybaviť každý podnet fyzickej či právnickej osoby. Takýto podnet fyzickej či právnickej osoby však môže byť zdrojom informácií, ktorý môže použiť pri výkone a smerovaní svojej kontrolnej činnosti.⁶⁴

Čo sa týka napadnutia zákonnosti rozhodnutí Komisie, tak aktívne legitimovaným subjektom sú k dispozícii dva postupy: a) *mimosúdny prieskum rozhodnutia Komisie* zo strany Eurázijskej medzivládnej rady alebo Najvyššej rady. Tento prieskum je prípustný iba vo vzťahu k rozhodnutiam Komisie, ktoré ešte nenadobudli účinnosť. Ak rozhodnutie Komisie nadobudne účinnosť, tak mimosúdny prieskum rozhodnutia neprichádza v úvahu. Rozhodnutie Komisie je však možné napadnúť v rámci b) *súdneho prieskumu rozhodnutia*. Z rozhodovacej činnosti pritom vyplýva, že jeho právomoc je daná výlučne vo vzťahu k účinným rozhodnutiam (вступившего в силу акта права, вступившего в силу акта права).

⁵⁹ Súdny dvor za obdobie 2016-2019 konštatoval jedno porušenie, a to vo veci №CE-1-2/4-18-KC (ООО «Ойл Марин Групп»), No.CE-1-2/4-18-KC (Oil Marine Group LLC).

⁶⁰ Časť VI, ods. 21 №CE-1-2/4-18-KC (ООО «Ойл Марин Групп»). No.CE-1-2/4-18-KC (Oil Marine Group LLC).

⁶¹ Časť VI ods. 8 №CE-1-2/4-18-KC (ООО «Ойл Марин Групп»). No.CE-1-2/4-18-KC (Oil Marine Group LLC).

⁶² № CE-3/1-15-KC (ТОО «Гамма»), No. CE-3/1-15-KC (Gamma LLP). V danom prípade išlo o vyrúbenie dane Kazachstanom, ktoré bolo podľa tvrdení podnikateľského subjektu v rozpore s medzinárodnými záväzkami vyplývajúcimi z členstva v Únii.

⁶³ Факты отсутствия таких сведений, их непредставления, а равно отсутствия самого нарушения не порождают встречной обязанности Комиссии проводить мониторинг и контроль в соответствии с подпунктом 4 пункта 43 Положения о Комиссии, поскольку ex facto jus oritur (право возникает из факта), Fakty otсутstviâ takih svedenij, ih nepredstavleniâ, a ravno otсутstviâ samogo narušeniâ ne poroždât vstrečnoj obâzannosti Komissii provodit' monitoring i kontrol' v sootvetstvii s podpunktom 4 punkta 43 Položenîa o Komissii, poskol'ku ex facto jus oritur (pravo vznikaeet iz fakta). Sekcia VII, 4 ods. 2, 5, 11 № CE-1-2/2-15-KC (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-KC (individual entrepreneur Tarasik) a sekcia IV, § 8.6 ods. 5, 7, 11 № CE-1-2/2-15-АП (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-AP (individual entrepreneur Tarasik).

⁶⁴ Časť VI, ods. 23 № CE-1-2/4-18-KC (ООО «Ойл Марин Групп»), No.CE-1-2/4-18-KC (Oil Marine Group LLC).

Nie je tak možné uplatniť mimosúdny a súdny prieskum rozhodnutia Komisie súbežne, ako dve alternatívy dané aktívne legitimovanému subjektu. Inými slovami, tieto dve možnosti tvoria navzájom doplnujúci sa systém kontroly rozhodnutí Komisie Únie, pričom mimosúdny je aplikovateľný vo vzťahu k (ešte) neúčinným rozhodnutiam a súdny vo vzťahu k už účinným rozhodnutiam Komisie. Dôvodom je skutočnosť, že neúčinné rozhodnutie Komisie nemôže podľa názoru Súdneho dvora poškodiť práva alebo oprávnené záujmy legitimovaných subjektov a preto v prípadoch napadnutia takéhoto rozhodnutia Komisie konštatuje Súdny dvor nedostatok právomoci a odkazuje na možnosť mimosúdneho prieskumu.⁶⁵

Vyslovenie nesúladu rozhodnutia Komisie alebo vnútroštátneho predpisu či iného sporného právneho aktu s právom Únie nespôsobuje neplatnosť daného právneho aktu, ako to výslovne vyplýva z § 102 Štatútu: „*žiadne rozhodnutie Súdneho dvora nemôže zmeniť alebo zrušiť platné pravidlá práva Únie a (ani) právne predpisy členských štátov ani vytvoriť nové.*“⁶⁶ Preto musí následne pristúpiť vykonanie rozhodnutie zrušením príslušného právneho aktu tak, aby Komisia (príp. štát) vyhovelá rozhodnutiu Súdneho dvora. Súdny dvor môže pozastaviť účinnosť nezákonného aktu iba na základe následnej osobitnej žiadosti dotknutého subjektu, ak si Komisia túto povinnosť nesplnila (v rozumnej lehote, najviac do 60 dní).⁶⁷

3.2. Konanie o podanie výkladu

Ďalším početným druhom konania je konanie o podanie výkladu (spolu pätnásť rozhodnutí za roky 2015 – 2019). Okrem riešenia sporov môže totiž Súdny dvor, na žiadosť členského štátu alebo orgánu Únie, podať výklad (разъяснение, raz'ňasnenie) ustanovení Zmluvy, medzinárodných zmlúv uzatvorených v rámci Únie, medzinárodných zmlúv, ktoré uzatvorila Únia s treťou stranou (v prípade posledných, len ak tak ustanovuje daná medzinárodná zmluva) alebo rozhodnutí orgánov Únie. Ak sa to týka pracovnoprávných vzťahov, tak podáva takýto výklad *aj na žiadosť zamestnancov orgánov Únie*.⁶⁸

Výklad podaný Súdny dvorom v poradnom posudku nemá záväznú, ale len *konzultatívnu povahu* (консультативные заключения). Posledné slovo ostáva v rukách štátov, ktoré majú *právo prijať aj odlišný „spoločný výklad ustanovení medzinárodných zmlúv*“.⁶⁹ Súdny dvor nerozhoduje o náhrade škody a akékoľvek žiadosti o nahradenie škody alebo iné žiadosti obdobného majetkového charakteru bez ďalšieho odmietne.⁷⁰ To spôsobuje jeho nižšiu atraktivitu pre aktívne legitimované subjekty, osobitne pre podnikateľské subjekty.

⁶⁵ § 3 ods. 8; § 3.1. ods. 3; § 3.2. ods. 6-8 № CE-3/3-17-KC (ПАО «НЛМК») и № CE-3/2-17-KC (ООО «ВИЗ-СТАЛЬ»), No. CE-3/3-17-KC (Public Joint-Stock Company “NLMK”) and No. CE-3/2-17-KC (Limited Liability Company „VIZ Steel”).

⁶⁶ § 102 Štatútu. Pozri aj § 111 Štatútu.

⁶⁷ § 112 – 113 Štatútu.

⁶⁸ § 46 Štatútu.

⁶⁹ § 47 Štatútu.

⁷⁰ § 61 Štatútu.

Žiadosť Súdnemu dvoru v mene štátu nemusia podávať len príslušné štátne orgány, ale aj iné ním oprávnené subjekty, ako sú rozličné hospodárske zväzy či stavovské organizácie. *Zoznam oprávnených subjektov* členské štáty Súdnemu dvoru oznamujú diplomatickou cestou.⁷¹ Negatívom je, že orgány, ktoré štát neoznačí, nemajú takúto možnosť, aj keď sa pri svojej činnosti môžu stretnúť s problémom pri výklade či aplikácii práva Únie. Osobitne aktuálne by to bolo pri vnútroštátnych súdnych orgánoch, ktoré nemajú možnosť napadnúť vnútroštátny právny akt, ak ich k tomu štát výslovne nelegitimuje. Môžu konať len sprostredkovane cez poverený orgán, ako sú napr. ministerstvo spravodlivosti či najvyšší súd, následne môžu v konaní – či už súdy alebo iné dotknuté subjekty, komunikovať so Súdnym dvorom priamo ako *amicus curiae*.⁷²

Príkladom takéhoto posudkového konania je prípad CE-2-2/5-18-БК, v ktorom Komisia pri svojej činnosti odhalila reštrikčné opatrenia prijaté Ruskou federáciou, ktoré boli spôsobilé obmedziť slobodu trhu práce, resp. obmedziť individuálne právo na prácu športovcov v inom členskom štáte (vyplývajúce z čl. 97 ods. 2 Zmluvy). Športovci v zmysle rozhodnutia Súdného dvora majú byť považovaní za pracovníkov (трудящийся, trudâsij-sâ) v zmysle práva Únie, a to bez ohľadu na to, aký právny status im priznáva to-ktoré vnútroštátne právo. A tak obmedzenia výkonu účasti profesionálnych športovcov predstavujú obmedzenie výkonu pracovnej činnosti.⁷³

Súdny dvor pritom judikoval, že členské štáty pritom môžu obmedziť výkon práv vyplývajúcich zo Úniového práva v záujme ochrany národnej bezpečnosti, verejného poriadku alebo strategických ekonomických sektorov, len ak prijaté obmedzenie je *primerané* – tzn. majú je *spôsobilé* a zároveň je *nevyhnutné* pre dosiahnutie niektorého zo zmienovaných cieľov.⁷⁴

Podotýkame, že tieto konštatácie sú aktuálne, ak športovec z jedného členského štátu chce vykonať športovú činnosť v inom členskom štáte, t. j. je pri výkone práce prítomný cezhraničný prvok v rámci Únie. Rozhodnutie Súdného dvora o zákaze obmedzení na trhu práce sa tak netýka športovcov z tretích štátov, resp. športovcov v rámci štátu. V podobnom uvažovaní Súdného dvora je možné vidieť paralely s právnymi úsudkami Súdného dvora EÚ.

Okrem uvedeného môže Súdny dvor podať aj výklad svojho vlastného rozhodnutia, a to v prípade, ak problém pre výkon rozhodnutia predstavuje nejasnosť pri jeho výklade. Súdny dvor na základe odôvodnenej žiadosti o podanie výkladu svoje rozhodnutie

⁷¹ § 49 Štatútu.

⁷² DIYACHENKO, E. – ENTIN, K. The Court of the Eurasian Economic Union: Challenges and Perspectives In *Russian Law Journal*. Vol. 5, No. 2 (2017), s. 63.

⁷³ Časť III § 3 ods. 6, § 4 ods. 6 o разъяснении по заявлению Евразийской экономической комиссии № CE-2-2/5-18-БК, on the clarification on the application filed by the Eurasian Economic Commission No.CE-2-2/5-18-БК.

⁷⁴ (...) пропорциональны, то есть соответствовать достижению поставленных задач по обеспечению национальной безопасности (в том числе в отраслях экономики, имеющих стратегическое значение) и общественного порядка и предусматривать лишь то, что необходимо для их достижения. (...) proportional'ny, to est' sootvetstvovat' dostiženiû postavlennyh zadač po obespečenii nacional'noj bezopasnosti (v tom čisle v otraslâh ekonomiki, imeûših strategičeskoe značenie) i obšestvennogo porâdka i predusmatrivat' liš' to, čto neobhodimo dlâ ih dostiženiâ. Časť III § 5 ods. 1 o разъяснении по заявлению Евразийской экономической комиссии № CE-2-2/5-18-БК, on the clarification on the application filed by the Eurasian Economic Commission No.CE-2-2/5-18-БК.

môže bližšie objasniť. Aktívne legitimovanými na podanie žiadosti o výklad rozhodnutia sú strany v spore.⁷⁵ K uplatneniu tohto postupu v rokoch 2015 – 2019 nedošlo.

4. Právny základ a výkon rozhodnutí

Súdny dvor pri svojom rozhodovaní aplikuje:⁷⁶

- 1) všeobecne uznané zásady a pravidlá medzinárodného práva;⁷⁷
- 2) Zmluvu, medzinárodné zmluvy uzatvorené v rámci Únie a iné medzinárodné zmluvy, ktorých zmluvnými stranami sú štáty – strany sporu;
- 3) rozhodnutia a nariadenia (решения и распоряжения, rešeniâ i rasporoženiâ) orgánov Únie;
- 4) medzinárodná obyčaj ako dôkaz všeobecnej praxe prijatej za „právnú normu“.

Ak si porovnáme § 50 Štatútu a čl. 6 ods. 1 Zmluvy (pramene Únieového práva), tak zistíme, že *okruh aplikovateľných pravidiel pri rozhodovaní Súdneho dvora je širší, než korpus Únieového práva*, pretože Zmluva neuvádza ako pramene Únieového práva všeobecne uznané zásady a pravidlá medzinárodného práva, ako ani medzinárodnú obyčaj či „iné medzinárodné zmluvy, ktorých zmluvnými stranami sú štáty – strany sporu“.

Po vydaní rozhodnutia nasleduje jeho výkon, pričom *je v dispozícii strán určiť formu a spôsob jeho vykonania*.⁷⁸ *Je to rozdiel oproti Súdnemu dvoru Spoločenstva, ktorý rozhodoval nielen o porušení práva ale aj o spôsobe výkonu jeho rozhodnutia*.⁷⁹ *Ide tak opäť o oslabenie pozície súdneho orgánu v tomto regionálnom integračnom zoskupení a to zásadného charakteru, pretože, ako uvádza Elbert, „činnosť regionálnych súdov v systéme pokojného riešenia sporov je završená až momentom efektívneho vykonania ich právoplatného rozhodnutia. Z tohto pohľadu je významný i mechanizmus slúžiaci na dohľad nad výkonom rozhodnutí, ktorý garantuje jeho plné a efektívne vykonanie. Efektívny výkon rozhodnutia je významný aj z pohľadu legality a ústavnosti, (...) je základom pre regionálne a vnútroštátne rule of law.“*⁸⁰ *Ako konečný garant zabezpečenia výkonu jeho rozhodnutí sa ukazuje Najvyššia rada Únie*.⁸¹

⁷⁵ § 117 Štatútu.

⁷⁶ § 50 Štatútu.

⁷⁷ Súdny dvor odkazuje napr. na zásady právnej istoty, jednotnej úpravy, ekonomickej predvídateľnosti, pacta sunt servanda, zákazu diskriminácie, restitutio in integrum, deľby moci, lex specialis, lex posterior, objektivity, zákazu retroaktivity, práva na obhajobu, ultra petita, presvedčivého precedensu, ubi jus ibi remedium a súdnej ekonómie bez toho, aby definoval, čo to právna zásada / princíp je a z čoho pramení (či ide o zásady civilizovaných národov, medzinárodného práva, axiomy prirodzeného práva, medzinárodnú obyčaj). Pri ich abstrahovaní si pomáha aj Viedenským dohovorom o zmluvnom práve (1969), bez toho aby definoval jeho vzťah k právu Únie. TOLSTYKH, V. Between a “Heavenly” Life and an “Earthy” Life: Jurisprudence of the Court of the EAEU from 2012 – 2019 In *Russian Law Journal*. Vol. 7, No. 3 (2019), s. 199 – 200.

⁷⁸ § 103 Štatútu.

⁷⁹ KEMBAYEV, Z. The Court of the Eurasian Economic Union: An Adequate Body for Facilitating Eurasian Integration? In *Review of Central and East European Law*, 41 (2016), s. 356.

⁸⁰ ELBERT, L. Postavenie regionálnych súdov v systéme pokojného riešenia sporov In KLUČKA, J. a kol. *Miesto a význam regionálnych súdnych orgánov v kontexte súčasného regionalizmu*. Košice : ŠafárikPress, 2018, s. 37 – 38.

⁸¹ § 114, 115 Štatútu.

Záver

Súdny dvor predstavuje súdny orgán inštitucionálneho systému Eurázijskej hospodárskej únie, pričom pri pohľade na jeho postavenie môžeme vidieť, že v Únii má dominantnú úlohu integrácia na úrovni výkonnej moci. Výkonná moc zastúpená v nadnárodných orgánoch a na úrovni členských štátov získava po „reforme“ z roku 2015 silnejšiu pozíciu, a to na úkor parlamentnej moci. Vo vzťahu k Súdneho dvoru je možné mať obavu o dostatočné zabezpečenie jeho nezávislosti. „Reforma“ problém nerieši, ale iba oslabuje jeho kompetencie, napr. odstránením prejudiciálneho konania.

Rozhodovacia činnosť Súdneho dvora je pri porovnaní s jeho náprotivkom v Európskej únii menej intenzívna. Súdny dvor v roku 2019 vydal päť rozsudkov a tri poradné posudky. Pritom Súdny dvor EÚ v roku 2019 vyše tisíc rozsudkov (judgements, arrêts). V rovine intenzity súdnej aktivity zisťujeme, že z pohľadu aktivity výrazne zaostáva za Súdny dvorom EÚ.

Aj keď eurázijskú integračnú snahu z kvantitatívneho hľadiska môžeme hodnotiť ako menej intenzívnu, Súdny dvor vo svojej činnosti rozhodovacej činnosti reálne konfrontuje inštitúcie Únie, ako aj členské štáty s ich povinnosťami tak, ako im vyplývajú z práva Únie. V niektorých momentoch môžeme vidieť prejavy jeho súdneho aktivizmu, ktorými podáva rozširujúci výklad niektorých pojmov. Z jeho rozhodovacej činnosti však v zásade zatiaľ nevyplývajú závery, ktoré by sme mohli označiť za „prevratné“ či „šokujúce“. Zatiaľ tak nie je ešte kvalitatívne porovnateľný so súdnou odvahou, na akú sme „zvyknutí“ na západnej časti nášho spoločného eurázijského kontinentu. Dokonca v porovnaní s jeho predchodcom – Súdny dvorom Spoločenstva – „ktorého právomoci boli obdobné ako Súdneho dvora EÚ“⁸², boli jeho právomoci zmluvne ešte oklieštené.

Vo svojej činnosti nadväzuje na rozhodovaciu činnosť Súdneho dvora Spoločenstva, ktorú rešpektuje v zmysle zásady *stare decisis*. Z jeho rozhodovacej činnosti je možné vyzdvihnúť formulovanie princípu priamej aplikácie či princípu prednosti práva Únie. Ďalej aj princíp konkurenčnej prednosti právomoci orgánov Únie v prípade ich kolízie s právomocou vnútroštátneho orgánu, kde Súdny dvor určil, že z princípu prednosti práva Únie vyplýva aj vylúčenie zodpovednosti podľa vnútroštátneho práva, kde dochádza k zlievaniu argumentácie v hmotnoprávnej rovine na účely riešenia procesnoprávneho problému. Taktiež formuloval autonómnosť práva Únie, kde pojmy nachádzajú vlastný obsah z práva Únie samotnej⁸³ s tým, že je prípustné subsidiárne použitie vnútroštátneho práva (ako pomocného prameňa, ktorý je možné využiť pri interpretačnom postupe).

Konanie pred Súdny dvorom je zásadne návrhové a možno ho deliť na sporové a o podanie výkladu (ktoré má konzultatívny charakter). Sporovému konaniu musí predchádzať pokus o mimosúdne vyrovnanie. Aktívne legitimovanými subjektmi sú členské

⁸² Dragneva, R. The Eurasian Economic Union: balancing sovereignty and integration In PETROV, R. – ELSUWEGE, P. *Post-Soviet Constitutions and Challenges of Regional Integration: Adapting to European and Eurasian integration projects*. Abingdon: Routledge, 2017 (publikácia nemá číslovanie strán).

⁸³ Porovnaj MAZÁK, J. – JÁNOŠIKOVÁ, M. *Základy práva Európskej únie: Ústavný systém a súdna ochrana*. Bratislava: Iura Edition, 2009, 740, s. 214 – 216.

štáty a tzv. podnikateľské subjekty. Napriek konštatovaniu, že vo viacerých rovinách Súdny dvor zaostáva za Súdny dvorom EÚ a oproti svojmu predchodcovi je dokonca ešte oslabený, v rovine podnikateľského subjektu sa ukazuje ako poskytujúci jednotlivcovi širší prístup k nadnárodnej súdnej ochrane než v podmienkach EÚ.

Orgány únie síce nemôžu iniciovať sporové konanie, majú však dosah na činnosť Súdneho dvora v rovine jeho kontroly, kreácie či výkonu jeho rozhodnutí. A to najmä preto, že Súdny dvor nemôže rušiť platné pravidlá (regionálne, vnútroštátne) a ani autoritatívne určovať spôsob výkonu jeho rozhodnutí.

Literatúra

Pramene medzinárodného práva

Zmluva o Eurázijskej hospodárskej únii z 29.05.2014. Dostupná online: <https://docs.eaeunion.org/ru-ru/Pages/DisplayDocument.aspx?s=bef9c798-3978-42f3-9ef2-d0fb3d53b75f&w=632c7868-4ee2-4b21-bc64-1995328e6ef3&l=540294ae-c3c9-4511-9bf8-aaf5d6e0d169&EntityID=3610>

Štatút Súdneho dvora Eurázijskej únie, dostupný online: <http://courteurasian.org/doc-17063>.

Pravidlá konania Súdneho dvora Eurázijskej únie. Dostupné online: <http://courteurasian.org/doc-17053>

Súdne rozhodnutia

Rozsudok Súdneho dvora ES, Case 26/62, *NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v Nederlandse Administratis der Belastingen* [1963], ECLI:EU:C:1963:1

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-3/1-15-KC (ТОО «Гамма»), No. CE-3/1-15-KC (Gamma LLP)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/2-15-KC (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-AP (individual entrepreneur Tarasik)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/2-15-АП (ИП Тарасик), No. CE-1-2/2-15-AP (individual entrepreneur Tarasik)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-3/2-15-KC (ЗАО «КАПРИ»), No. CE-3/2-15-KC (KAPRI CJSC)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/1-16-KC (ООО «Севлад»), No. CE-1-2/1-16-KC (Sevlad LLC)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/1-16-АП (ООО «Севлад»), No. CE-1-2/1-16-AP (Sevlad LLC)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/2-16-KC (ЗАО «Дженерал Фрейт»), No. CE-1-2/2-16-KC (General Freight CJSC)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/2-16-АП (ЗАО «Дженерал Фрейт»), No. CE-1-2/2-16-AP (General Freight CJSC)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/3-16-KC (ООО «Производственное предприятие «Ремдизель»), No. CE-1-2/3-16-KC (Remdizel LLC)

Poradný posudok Súdneho dvora Eurázijskej únie o rozjasnení po заявленію Міністерства юстиції Республіки Беларусь № CE-2-1/1-17-БК, No. CE-2-1/1-17-БК (clarification upon the request of the Ministry of Justice of the Republic of Belarus)

Poradný posudok Súdneho dvora Eurázijskej únie o rozjasnení po заявленію Міністерства транспорту і доріг Кыргызської Республіки № CE-2-1/2-17-БК, No. CE-2-1/2-17-БК (clarification upon the request of the Ministry of Transport and Roads of the Kyrgyz Republic)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-3/2-17-KC (ООО «ВИЗ-СТАЛЬ»), No. CE-3/2-17-KC (Limited Liability Company “VIZ Steel”)

Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-3/3-17-KC (ПАО «НЛМК»), No. CE-3/3-17-KC (Public Joint-Stock Company “NLMK”)

- Poradný posudok Súdneho dvora Eurázijskej únie o raz'yasnenii po z'javleniiu Ministerstva iustitsii Respubliki Belarus' № CE-2-1/2-18-BK, CE-2-1/2-18-BK (Ministry of Justice of the Republic of Belarus)
- Poradný posudok Súdneho dvora Eurázijskej únie o raz'yasnenii po z'javleniiu Evrazijskoi ekonomicheskoj komissii № CE-2-2/5-18-BK, on the clarification on the application filed by the Eurasian Economic Commission No.CE-2-2/5-18-BK
- Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/4-18-KC (ООО «Ойл Марин Групп»), No.CE-1-2/4-18-KC (Oil Marine Group LLC)
- Poradný posudok Súdneho dvora Eurázijskej únie o raz'yasnenii po z'javleniiu Natsionalnoi palaty predprinimatel'ei Respubliki Kazachstan «Atameken» № CE-2-1/2-19-BK, (prepis do angl. nebol zverejnený k 18. 08. 2020)
- Rozsudok Súdneho dvora Eurázijskej únie № CE-1-2/6-19-АП (ООО «Шиптрейд»), (prepis do angl. nebol zverejnený k 18. 08. 2020)

Knižná literatúra

- KLUČKA, J. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, 524 s. ISBN: 978-80-8168-743-3
- KLUČKA, J. a kol. *Miesto a význam regionálnych súdnych orgánov v kontexte súčasného regionalizmu*. Košice : ŠafárikPress, 2018, 172 s. ISBN 978-80-8152-694-7
- KLUČKA, J. a kol. *Regionalizmus a jeho prínos pre všeobecné medzinárodné právo*. Košice : UPJŠ, 2015, 344 s. ISBN 978-80-8152-355-7
- MAZÁK, J. – JÁNOŠÍKOVÁ, M. *Základy práva Európskej únie: Ústavný systém a súdna ochrana*. Bratislava : Iura Edition, 2009, 740 s. ISBN 978-80-8078-289-4
- PETROV, R. – ELSUWEGE, P. *Post-Soviet Constitutions and Challenges of Regional Integration: Adapting to European and Eurasian integration projects*. Abingdon: Routledge, 2017, 232 s. ISBN 978-13-1732-626-7

Časopisecká literatúra

- DIYACHENKO, E. – ENTIN, K. The Court of the Eurasian Economic Union: Challenges and Perspectives In: *Russian Law Journal*. Vol. 5, No. 2 (2017), s. 53 – 74. Dostupné online: <https://doi.org/10.17589/2309-8678-2017-5-2-53-74>
- GENNADY, M. D. The Economic Court of the Commonwealth of Independent States In: *New York University Journal of International Law & Politics*, vol. 31, no. 4 (1999), s. 893 – 918
- Karliuk M. Russian Legal Order and the Legal Order of the Eurasian Economic Union: An Uneasy Relationship. In: *Russian Law Journal*. Vol. 5 No. 2 (2017), s. 33 – 52. Dostupné online: <https://doi.org/10.17589/2309-8678-2017-5-2-33-52>
- KEMBAYEV, Z. The Court of the Eurasian Economic Union: An Adequate Body for Facilitating Eurasian Integration? In: *Review of Central and East European Law*, 41 (2016), s. 342 – 367. Dostupné online: <https://ssrn.com/abstract=2889948>
- KLEIMENOV, I. Judgment of the Constitutional Court of the Russian Federation no 12-P/2016: Refusal to execute judgments of ECHR or the search for compromise between Russian and international law? In: *Questions of International Law*. Vol. 32 (2016), s. 19 – 39. Dostupné online: http://www.qil-qdi.org/wp-content/uploads/2016/10/03_Russian-Constitutional-Court_KLEIMENOV_FIN.pdf
- NESHATAEVA, T. – MYSLIVSKIY, P. Court of the Eurasian Economic Union: The Beginning In: *Russian Law Journal*, vol. 7 no. 3 (2019), s. 134 – 154. Dostupné online: <https://doi.org/10.17589/2309-8678-2019-7-3-134-154>
- TOLSTYKH, V. Between a “Heavenly” Life and an “Earthly” Life: Jurisprudence of the Court of the EAEU from 2012–2019 In: *Russian Law Journal*. vol. 7, no. 3 (2019), s. 194 – 219. Dostupné online: <https://doi.org/10.17589/2309-8678-2019-7-3-194-219>